

pököt. 1991. július 19-én II. János Pál pápa kinevezte a romániai katolikus örmények apostoli kormányzójává is. Ebbe a méltóságba a következő év márciusában iktatták be, Szamosújváron.

A Szentatya 1994. április 8-án nevezte ki gyulafehérvári érsekké, székfoglalására ugyanazon év április 21-én került sor.

Nemzetünknek sok ilyen papra van szüksége, mert a pap az emberi boldogulás elősegítője, eszköze is. Érsek atyánk, papságának 37 esztendeje folyamán - s különösképpen tanári és főpásztori szolgálata gyümölcsként - sok elhivatottat indított útjára, olyan Istenszolgákat, akik két kézzel fogják az embereket, a keresztet és a Könyvet.

Fárasztó apostolutódi útjain, a hatalmas területet magába foglaló Főegyházmegyében (és nemcsak) a lelkeket keresi, akárcsak Szent Pál. Alapos felkészültségével testőrséget áll a vallás szentélyében, hogy megvédje az isteni eszme koronáját. Gazdag szentírás-tudományi és egyháztörténeti munkásságát több könyve és szaktanulmánya bizonyítja. Ő lektorálta például a Magyar Katolikus Püspöki Kar felkérésére a Neovulgáta alapján kiadott, átdolgozott Ó- és Újszövetségi Szentírást is.

Többek között díszdoktora a kolozsvári Babes-Bolyai Tudományegyetemnek. Számos rangos díjjal, elismeréssel tüntették ki.

Főpásztorként jelentősen növelte mind Lisieux-i Kis Szent Teréz, mind a magyar szentek, boldogok és vértanúk tiszteletét.

Jelmondata „*Magasztalja lelkem az én Uramat.*” - és az a tény, hogy Csíksomlyót választotta püspökké szentelésének helyéül, ékesen bizonyítják érsekünk különleges Mária-tiszteletét.

A Szűzanya hálaénekének szellemében mi is hálát adunk Istennek azért a nagy kegyelemért, hogy ilyen tudós főpásztort rendelt a sok megpróbáltatáson átment erdélyi főegyházmege élére.

Érsek atyánk - Isten éltesse sokáig! Ad multos annos!

A szerző piarista confrater

* * *

Kabai Ferenc

Szamosújvári Te Deum

Ha Szamosújvárról hallunk, talán a hazánkba települt örményekre gondolunk, akik megvették a szamosújvári vár melletti földterület, s az 1700-as évek elején felépítették Örményvárost vagy Armenopolist. Ez a város valóban az erdélyi örménység központja volt. A város lakói semmilyen áldozatot nem sajnáltak az építésre, s ezért az sajátos arculattal rendelkezik ma is. Az örmények viszon­tagságos történelmük során sűrűn tapasztalták: „Csín náji mér véra dákh ácskov” (Nem néznek mireánk meleg szemmel). A Szamos mentén az örmények otthont teremtettek. A kereskedelemből sok áldozat árán sokan meggazdagodtak, sőt egyesek nemességét is szereztek.

Érdemes lenne a város máig meglevő épületeiről szólni. Ki tartja ma már számon az ódon bolthajtásos szobák titkait? A bennük élők jövőt féltően meddig jutottak el a vitában? Sejtették-e, hogy 1992-re nyelvüket teljesen elfelejtik? Száz esztendeje még örménybetűs felszerelést használtak a nyomdájukban, gyermekeik pedig anyanyelvi líceumba jártak.

A városka utcái egyenesek, nyugalmat sugárzók. Impozáns portálok, díszes kapuk, nyeregtetős házfeledek a vakon meredő szoborfülkékkel, szép díszes templomaival ma is turistahívogató. Évtizedeken át ezt megelőzően nemzedékek fáradoztak, hogy őrizték hagyományaikat, a sok drága örökséget, mely Európában párját ritkítja. Varrottasaik világhírűek, nagy kár, hogy feledésbe mennek. Ki tudja, mennyi kultúr­kincs hever ládába gyömöszölve, talán nedves pincék mélyén, mert sehol nem történik róluk említés hosszú évek óta.

Ki tett a városért a legtöbbet? Ez is titok marad, bolthajtások, faragott kövek titka. Lám máig mutogatják ama kidei mester köveit. Formálta-e két kezével, nézte-e meleg tekintetével *Sipos Dávid* kőfaragó mester, aki a dési szószéket készítette? Hol lakott *Gábris Zakariás*, ez a kistermetű, de nagylelkű tanár? Szótárt állított össze, tankönyveket írt, no meg színdarabot. Negyvenkét év alatt 2425 gyermeket nevelt. Ki vette komolyan? Kortársa, *Lukácsy Kristóf* a magyar őstörténet örmény vonatkozásait kutatta. Szelle­mi vezér lett *Szongott Kristóf* is. 1901-ben monográfiát ír a városról, melynek mottója: Itt a holtak élnek, a némák beszélnek. Ugyanő szerkesztette az Armenia című folyóiratot. Hogy bírta hangyaszorgalommal meg szemmel az éjszakai baglyoskodást, amikor még nem volt villanyfény? Hol, hogyan lehetne ezt az ügyszeretetet megtanulni?

Kisvárosi utcák. Első, második, harmadik, negyedik utca. Megszámolták őket. Némelyiket az utóbbi években megcsorbította a buldózer, pótolhatatlan károkat okozva. A poros kis utcákban megfordult Petőfi, Jókai, Orbán Balázs. Cosbuc itt fordította le Dante főművét. Lehetne sorolni hosszan, bőven az örmény származású művészeket, írókat, akik bár nem éltek itt, de e közösséghez tartoztak és máig hatnak. **Hollósy Simon** festőművészt, **Csiky Gergelyt**, a realista dráma mesterét, **Petelei Istvánt**, a novellistát, **Ady Endre** hű barátját, **Bányai Elemért**, aki Zuboly álnéven írt.

Armenopolis, Hajakhagakh méltó lett ismét nevéhez. 1992. március 1-én megéreztek az európaiság ízét, zamatát. Titokzatos módon a hatalmas templomban mintha padról padra Valaki közöttünk járt volna és ugyanazt mondta a maradék örmény katolikusnak, a széki, a kidei származású reformátusnak, a szarvaskendi katolikusnak, a szamosújvári görög katolikusnak: „Ha megmaradtok az én beszédemben, bizonyosan az én tanítványaim vagytok.” (János 8,31).

Isten szolgálói alázattal megálltak Urunk színe előtt és együtt vallották, ki-ki a maga nyelvén: „Krisztus Isten egyszülötte, Király vagy te mindörökké”. Felsejlett előttünk a macedón férfiú, aki Pál apostolt is kérte: „Légy segítségül nekünk”.

Zengett, szárnyalt az ősi ének egy sokat szenvedett népért, amely a jeles napon ünnepelt. „Szabadíts meg, Uram néped, áldd meg a te örökséged.” Imígyen fohászokdtunk mi vendégül látott reformátusok is, hiszen dr. Jakubinyi Györgyben már régóta Erdély kiváló igehirdetőjét ismerjük és tiszteljük. „Irgalmazz, Uram, irgalmazz, Híveidhez légy irgalmas”, néki, az őrállónak, és nekünk, mindannyiunknak.

Az örmény alvilági sas, a Jatsyu, a múltba s a jövőbe néz. Ennek a népnek gazdag múltját őriznie és tisztelnie kell mindenkinek, aki e tájon él.

(Megjelent az *Üzenet*, 1992. április 1-i számában,
az Erdélyi Református Egyházkerület gyülekezeti lapjában)

* * *

„Míveltség s szabadság áldás egy nemzeten,
Hol egyik nem virul, a másik nem terem.”

Kádár József

* * *

Varga Gábor

Az Ararát üzenete

(3. rész)

**„Ha az én szóbeli áldozatom kedves néked,
Hadd csatlakozzanak elődeink ajándékai,
Ha pedig valaki elveszti lelki erejét,
Újítsd meg a benned ezen imákkal bízók elszántságát.
Ha pedig a bűnök földig rombolják a remény oszlopait,
Ezt imákkal, mint megmunkált kövekkel,
Támasztó jobboldal emeld fel újra őket.
Ha pedig az első reményeket a bűnök kardja széthasogatja,
Kösse össze akaratom, mindenható.”**

(Grigor Narekaci: *Siralmas énekek*)

„A történész Agathangelosz szimbólumokkal teljes elbeszélésben mondja el részletesen azokat a dolgokat, amely a hagyomány szerint népetek tömeges megtérését kísérték. Az elbeszélés két hős gondviselés-szerű és drámai találkozásával kezdődik: az egyik a pártus Anak fia Gergely, aki a cézáriai Kappadokiában nevelkedett, a másik az örmény király, III. Tiridát. Először egy összeütközés történt, mert Gergelytől a király azt követelte, hogy áldozzon Anahit istennőnek. Ő ezt megtagadta és elmagyarázta az uralkodónak, hogy egyedül egy a teremtője az égnek és a földnek (...) Kegyetlenül megkínózták, de Gergely Isten erejével álhatatos maradt. Amikor a király ezt látta, mély és sötét kútba dobatta Gergelyt, amelyben kígyók éltek, s ahonnan senki sem került ki élve. A Gondviselés azonban egy jámbor özvegy keze által táplálni kezdte Gergelyt, s így ő hosszú éveken át sértetlenül élt a kútban.

A történet következő eseménye Rómában játszódik, ahol Diocletianus császár megpróbálta elcsábítani Hripszime szüzet, aki, hogy elkerülje a veszedelmet, néhány társnőjével elmenekült Rómából és Örmény-